Hororo & cienco

Esayi pri la hororo-jenro, skeptikismo, e Scientology

JASON COLAVITO

http://www.JasonColavito.com

Versioni di la artikli en ca libro olim publikigesis:

Versiono di "Savo-bezono" [kom "The Need to Know"] aparis en *Lost Civilizations Uncovered* (2003).
Versiono di "Ho Hororo" [kom "Oh, the Horror"] aparis en *eSkeptic* (Dec. 2009) e *Skeptic* 15.3 (2010).
Versiono di "Defenso da skeptiko pri supernatura televiziono-spektakli" [kom "A Skeptic's Defense of Supernatural Television"] aparis en *eSkeptic* (20 aprilo 2006) e *Skeptic* 12.3 (2006).
Versiono di "Char-duktisto di la dei" [kom "Charioteer of the Gods"] aparis en *Skeptic* 10.4 (2004).
"Cthulhu kontre Xenu" [kom "Cthulhu vs. Zenu"] aparis che JasonColavito.com (2011).

The Oxford Rationalist
56 Albany Street
Oxford, NY 13830 USA
(607) 843-2636
brian.eric.drake@gmail.com

Hororo & cienco

Esayi pri la hororo-jenro, skeptikismo, e Scientology

da JASON COLAVITO

Tradukita da Brian E. Drake

ALSO BY JASON COLAVITO

The Cult of Alien Gods: H. P. Lovecraft and Extraterrestrial Pop Culture (Prometheus, 2005)

Knowing Fear: Science, Knowledge, and the Development of the Horror Genre (McFarland, 2008)

"A Hideous Bit of Morbidity": An Anthology of Horror Criticism from the Enlightenment to World War I (McFarland, 2009)

Kontenaji

Introdukto

DUM PRESKE TRI YARCENTI, la hororo-jenro ofris duriva komenturo pri la rolo di cienco en nia socio. Sive per la formo di dementa ciencisti, ex. Victor Frankenstein o doktoro Moreau, sive per la formo di monstri neklasifikebla qui defias raciono homala, ex. la Damnita Kozo di Ambrose Bierce o la blasfemi exterterana di H. P. Lovecraft, hororo-rakonti montras a ni ke la lumo di savo ne sempre lumizas la maxim obskura anguli di nia mondo, nek de nia anmi.

Mea libro *Knowing Fear: Science, Knowledge, and the Development of the Horror Genre* [*Savar Timo: Cienco, savo, e la developo di la jenro hororala*] (McFarland, 2008) exploras la intima relati inter cienco ed hororo-rakonti. La sequanta esayaro examenas uli de la plu stranja anguli di la intersekuro di raciono e timo, inkluzante skeptiki profesionala qui kondamnas hororo-fiktivaji kom danjeroza, teoriisti

radikala qui misuzas hororo-idei por asertar ke exterterani vizitis la anciena tero, e la konekturi temala inter la anciena dei exterterana di H. P. Lovecraft e la kosmologio di Scientology.

La Bezono savar: Cienco e ciencismo en hororo-literaturo

VICTOR FRANKENSTEIN ESAS forsan la epitomo di la ciencisto dementa, temerare serchante divenar la moderna Prometheos e proprigar a su uli de la povi qui Naturo delegis a sua Deo. En tenebroza laboratorio, Frankenstein serchis transformar karno mortinta aden kreuro vivanta, facata da homo, vivo obligata ne a Deo ma nur a homo. To timigis mem la ciencisto ipsa, qua konfesis ke "ofte mea naturo homala turnis pro abomino de mea okupado, dum ke, ankore urjata da avideso sempre augmentata, me proximigis mea laboro a konkluzo" (Shelley 39). En ta frazo la lektanto vidas atitudo kontrediciva pri cienco e savo qua permeas la literaturo hororala. La sercho por savo esas

ebriiganta, dezirebla, e fine pavoriganta. Cienco e savo povas enduktar nur hororo kande li pazas ultre lia propra plaso ed invadas arei plu bone livita ad altra agenti.

La origini di la ciencisto dementa semblas extensesir aden la profunda pasinto, adminime til la versiono di la folko-rakonto pri doktoro Faustus skribita da Christopher Marlowe. La doktoro vendas sua anmo a la Diablo kambiate por savo (do povo), ma lua savo duktas nur a tragedio kande lu tranesas a la Inferno e la Koro exhortas ke la spektantaro "nur astonesez pro lo nelegal / L'intriko di qua tentas prezuntozi / Por praktikar plu kam cielo permisas" (Marlowe 56). Mem ye ca frua dato on vidas ke la povi di cienco perceptesas kom maligna, insulto a Deo e la povo cielala. Ma ante la XVIIIma yarcento, Goethe esis kapabla renversar la fino di la rakonto e permisar ke Faustus (lore Faust) enirez Cielo, quankam nur per la povo di amoro senraciona. La savo di Faust kondamnas lu ad Inferno; nur per embracar lo senraciona lu salvas sua anmo.

Noel Carroll propozas ke ca bazala rakonto pri la ciencisti violacanta esas un

de la kelka bazala intrigi di la hororo-rakonto. Nomizante ol la "Intrigo di lo Tro Prezuntoza," Carroll dicas ke la protagonisto serchas savo interdiktata, liberigas olua povo, e mustas traktar la konsequi. La averto esas klara: ne irez ultre la aceptata limiti (Carroll 57). Carroll pluse dicas ke la altra chefa intrigo relatanta ico esas la "Intrigo pri Deskovro" en qua la protagonisti deskovras la existo di ulo qua defias savo komuna e mustas spensar lia energio per e vinkar la hororo e per pruvar ad altri ke la hororo existas: "Tala intrigo celebras la existo di kozi ultre savo komuna" (Carroll 57).

Ma ta intrigi forsan ne tote opozas l'una a l'altra. Li amba esas tro multe pri savo kom hororo-fonto, e li amba semblas reflektar la sama atitudo mixita pri cienco-povo qua permeas pensado moderna. Semblas ke la kernala questiono traktata en la hororo-rakonto esas la questiono pri cienco kontre ciencismo. Cienco esas maniero lernar per experimentado, teoriifado, e probado. Ciencismo esas acepto dogmatala ke lo ja savata esas omno savata, e ke la aceptata maniero savar esas

la nura maniero savar. Filozofiale, hororo-rakonti semblas afrontar lukto tre pos-moderna: la lukto inter pozitivismo (ciencismo) e pura cienco. Maxim ofte, ciencismo falias, quankam cienco ofte vinkas.

Historiisto Jacques Barzun rikonocas ke ciencismo esas chefa temo en civilizuro ocidentala, e lu ofras la maxim klara expliko pro quo ol produktas profunda decepto e reakto quale to evidenta en hororo-arto:

> La klefo di la trompajo di ciencismo esas ico: geometrio (en omna senci di la vorto) esas abstrakturo de experienco; ol ne povas durar sen la laboro di la mento homala pri to renkontrata en la mondo. Do la abstrakto-domeno, utila e tote nereala, esas magra e nuda e plu povra kam la mondo de qua ol extraktesas. Do on vane revas supozar ke uldie on vivos sen direte traktar to quon la abstrakto tote ne tushas. (Barzun 218)

La ultima rezulto esas profunda separo en la vivo moderna, sento ke la homaro ne ligesas a la mondo nek a la voyo vers vera savo. To esencale esas la origino di la ideo di Carroll ke savo esas la chefa temo di hororo-literaturo.

Dracula da Bram Stoker esas perfekta exemplo di la difero inter cienco e ciencismo. En la romano, doktoro Seward, la kompleta ciencisto (ambasence), komence ne povas kredar ke vampiri esas reala o ke Lucy esas viktimo di lia atako. Fakte, kande lua acepto dogmatala pri ciencismo esas sapata da la altra manieri savar di Van Helsing, Seward skribas en sua jurnalo personala: “Me komencas esar kurioza, ka mea longa vivo-kustumo inter le dementa afekteskas mea propra cerebro” (Stoker 130). La fakto esas ke Van Helsing esas cienco-homo perfektigita, quale lua tituli e diplomi demonstras. Do quale on konkordigas lo kun lua kredo ye lo supernatura? On konkordigas lo nur pro ke Van Helsing persequas savo sen la handikapo di dogmato. Lu esas libera aceptar vampiri pro ke lu probis e konfirmis ke li existas, ne pro ke lu refuzis aceptar li

pro ke li violacas ula kredo profunde tenita pri la funciono di la universo.

Do en *Dracula* cienco e progreso e lo ideala Victoriana triumfas mem kande la ciencala establisuro tradicionala esas senpova protektar kontre la minaco di vampiri. Nur per embracar savo en la maxim pura senco on povas transformar produkturi di progreso ciencala, ex. skribmashini, vapor-mashini, e telegrafi, aden utensili por luktar kontre maligneso.

Ma ca lukto ne esas senkusta. Susan Navarette asertas ke morto e su-nego esas la ultima rezulto di savo en hororo-fiktivaji Victoriana, same kam pura objektaleso nepersonala esas la asertita skopo di pura cienco (112). Tale lu ekas la docaji Buddhista, qui dicas ke perfekta expiaco (od *uneso*) donas perfekta savo, e talmaniere la imolo di la ipso aden la beateso qua esas Nirvana. Do en *Dracula,* omna personi triumfala qui vinkas la vampiro anke per to perdas ulo di su ipsa. Li ganas savo, ma quale la finala “Noto” klarigas, la nova filiulo di Harker kunfuzas la viri por ke lia identesi cesas esar distingata (quale se li

esabis): “Lua pako de nomi kune ligas omna nia bandeto de viri” (Stoker 365).

Simile, *Doktoro Jekyll e sioro Hyde* da Stevenson produktas la sama rezulto. La ultima rezulto di la sercho di la ciencisto Jekyll esas sua propra su-nego. Lu drinkas la pociono por liberigar su de restrikti Victoriana, ma riskinte irar exter la limiti di cienco aceptebla, quale Faustus ante lu, lu destruktesas. Do lu konformigas su a la Intrigo di lo Tro Prezuntoza di Carroll dum anke konfirmar la teorio pri cienco-kom-nego di Navarette. Konkluze, Jekyll cedas su a la demono Hyde, lua “vera morto-horo,” ed Hyde anke asumas la rolo por destruktar la rezulti di pozitivismo tordita (Stevenson 103).

Tamen, mem en ca matrico Victoriana on vidas la semini di la venonta lukto di cienco kontre ciencismo. Jekyll kovras sua agado per la linguo di cienco, e justifikas sua agado nur segun la teorio pozitivista e ciencala. Lu reprezentas ne la vera persequo por savo ma la esforco di la ciencismo-kredanto transirar la limiti di cienco aden ta arei ube ol ne darfas esar. La mento homala, lu semblas asertar, ne esas

plaso probinda da cienco per olua instrumenti e pocioni. En la teorio di Jekyll ke esas multa arei en la mento homala, on vidas la origini di moderna teorii qui asertas ke la mento homala, kom kreanto di la legi ciencala, nultempe povas sucesoze uzar li por explorar su ipsa. Jekyll konfesas ke lu ne savas quanta parti la homo advere havas: per to lu auguras la pos-modernisti qui asertas ke savo esas personala e fragmenta, ke ne existas un savo ma multa savi, e ke cienco esas nur un metodo inter multi.

Plu tarde, H. P. Lovecraft plu fore pulsis ta temi, pulsis cienco ultre spaco e tempo ed asertis ke savo ne esas nur voyo a su-nego ma a la ultima fonto di hororo ipsa. En tala rakonti quala "The Call of Cthulhu" ["Advoko di Cthulhu,"] Lovecraft propozas universo di pura cienco, ube la materialismo regnas, ed esas nula plaso por salvanti supernatura o benigneso ultima. En lua rakonti, la serchanto por savo interdiktita ne-eviteble dementeskas pro la revelo. Quale lu sekrete skriptis por William Lumley en "The Diary of Alonzo

Typer" ["La Jurnalo personala di Alonzo Typer"]:

> Advere esas arkani terorinda e primordiala di la Tero qui esez plu bone nesavata e ne-advokata; sekretaji pavoriganta qui tote ne relatas a la homaro, e quin la homaro saveskus nur kambiante paco e saneso mentala; veraji okulta qui igas ke la savanto sempre esez exterlandano inter sua speco, ed igas ke lu solitare marchez trans la tero. (Lovecraft, *Hororo* 314-315)

Ma esas korolario a ca trista opiniono pri la mondo, qua postulas ke la serchanto serchez ta savo irgequo esus la kusto. De "The Whisperer in Darkness" ["La Susuranto en obskureso"]:

> Por forsukar la dementiganta e tedanta limiti di tempo e spaco e lego naturala—por esar ligita a lo *exter* vasta—por proximeskar a la noktatra ed abismala sekretaji di lo infinita e lo ultima—sendubite tala ago valoras

> riskar la vivo, anmo, e saneso mentala! (Lovecraft, *Fiction* 699)

Hike funcionas logiko Nietzsche-ala. Tre simple, se la universo esas sen-dea e materiala, nula skopo ultima esas existar, nula figuro komfortiganta en la cielo. On povas moderar la hororo di ca revelo, tamen, per serchar pura savo pri la universo, mem riskante la ipso. Quale la imolo-per-cienco Victoriana, la protagonisti di Lovecraft koaktesas serchar ica savo mem se la rezulto ne-evitebla esas la destrukto di la ipso-sento. La naracanti di “Haunter of the Dark” [“Frequentanto di la obskureso”] o “Shadow Over Innsmouth” [“L’Ombra super Innsmouth”] havas nula altra posibleso ecepte serchar lia destrukto ne-evitebla, same kam Oedipus: nam persequar ica savo esas la nura strukturo e skopo qua povas anmizar vivo vivita en universo materiala ed abandonata da la fiktiva dei qui olim populizis la revi di la homaro. Por ganar perfekta savo esas reprimandar la dogmato tenebroza di ciencismo, qua kredas ke omno savata esas omno savebla, e konstruktar por on ipsa la

epifanio quan la cieli negas e quan morto mokas.

Ma komprenende la filozofio Nietsche-ala prizentata da Lovecraft nultempe povas divenar la filozofio di la majoritato di la homaro, pro ke olua postulo cedar la ipso a la blinda forci di la universo esas preco quan nur kelki volas pagar. Vice lo, la tenseso inter cienco e ciencismo karikateskesis kom batalio inter kredanti e nekredanti. Quale Allen Grove asertas, hororo-rakonti developis naraciva strukturo dependanta de batalio inter skeptiki e kredanti: "La naraciva energio e teroro di ca rakonti dependas de la tenseso inter la persono skeptika e racionoza e ta forci qui defias lua raciono. Fantomo-rakonti ofte semblas esar su-koncianta pri lia propra lektantaro skeptika kande li dramatigas la konverto di la empirikisto aden 'kredanto'" (Grove).

Fakte, Grove nedirete konfirmas ke la batalio ne advere esas inter fido e dubito ma inter cienco (kom lerno-metodo) e ciencismo. Lu konfirmas ke la persono skeptika esas preske sempre ta qua kredas ke cedo a lo supernatura equivalas renunco

di pozitivismo (Grove). To esas exakte la problemo di ciencismo, ed esas la problemo traktata da Richard Matheson en sua romano *Hell House* [*Inferno-domo*] publikigita en 1971. En ta libro, la ciencisto semblas sequar la cienco-voyo, ma fakte iras per la ciencismo-voyo. Lua vidpunto pri la mondo esas tote materiala, aceptas povi psikala e mem fantomi kom extensaji logikala di fenomeni konocata. Lu negas ke koncio existas pos morto, e lu kredas ye la absoluta povo di Cienco por salvar la mondo. Lu anke esas plena de la su-kontenta vanitato di la pozitivisto: "Forsan [lu pensis] uldie la Renversilo okupos honoro-plaso en la Smithsonian-institucuro. Lu sardonike ridetis" (Matheson 238). La ironio di la batalio en la libro inter cienco e ciencismo esas ke la Renversilo di la pozitivisto funcionas mem dum ke la teorii materialista qui funcionigas ol supozeble pruvesas esar nejusta da sequanta eventi.

Do la batalio inter cienco kom maniero savar e ciencismo kom kredo-sistemo dogmatala perdesas en terorigilo-sofismo pri la konflikto inter cienco e fido.

Tala libri quala *The Exorcist* [*L'Exorcisto*] komence semblas esar batalio inter fido e dubito, ma fakte li esas pri altra batalio. En *L'Exorcisto*, Damien Karras semblas esar tentita da e cienco e fido, e ni kredez, quale kredas la autoro William Peter Blatty, ke fido ulmaniere triumfas pri cienco kande la mortanta Karras regardegas "nulo en ca mondo" (Blatty 374). Ma plu profunde explorante, on vidas ke la batalio esas inter la pure materialista kredanti ye ciencismo, qui negis ke demoni povas existar e tale traktis la problemo di Reagan per kruela e nejusta medikamenti, e ti qui sequis la voyo di vera savo ne-inkombrata. Karras reprezentas vera cienco qua persequas pruvi adube ol duktas e trovas konkluzo fondata sur raciono, sur probi, e sur pruvi. Se ta cienco duktus a konkluzo super-natura, do esez: on ne darfas *prima facie* refuzar ol kom neposibla. Quale lua pre-iranti Victoriana (segun amba senci), Karras anke subisas su-imolo e la perdo di sua spirito individuala koram la objektala realeso di pura savo. La leciono esas klara: la preco por komprenar esas la perdo di la ipso, ma ol anke esas bonajo serchenda por

savar, mem nur dum un instanto. Ol esas rezulto tam proxim epifanio kam la moderna mondo povas ofrar.

Quankam pura inquesto inter senfina posiblaji esas forsan lo ideala di cienco, dum ke cienco acensis til dominaco en la mondo dum la yari ol ne-eviteble solideskis aden ciencismo. Kontenta pro olua kapableso mortigar omna monstri di hororo klasika, cienco sufoye divenis la monstro qua celas su dop la ceni di hororo. Ol esas la monstro omnopovanta qua destruktas vivi ed anmi. En tala verki quala *Jurassic Park* [*Jurasala parko*] da Michael Crichton o nekontebla hororo-rakonti e cienco-fiktivaji, ol esas la ago di cienco ipsa qua konstitucas la hororo di la rakonto. Quale Victor Frankenstein en 1818, ciencisti qui dupligas animali, kreas vivo artificala, e genetikale chanjas vivo-formi ofte rikonsideras e dicas, "ofte mea naturo homala turnis pro abomino de mea okupado" (Shelley 39). Cienco esas maniero savar e sempre esos, ma la ciencismo produktata ne restos; e kande ol forpasos, anke forpasos la rakonti pri viri (e kelka mulieri) qui misuzas savo e liberigas to

quon la prozo-poemo da Lovecraft pri la dementa ciencisto Nyarlathotep e lua marvelaji teknologiala nomis "noktomezi di kreo putranta" (Lovecraft *Fiction* 123).

Verki Citata

Barzun, Jacques. *Fram Dawn to Decadence: 500 Years of Western Cultural Life, 1500-Present* . New York: Harper Collins, 2000. Imprimita.

Blatty, William Peter. *The Exorcist*. New York: HarperPaperbacks, 1994. Imprimita.

Carroll, Noel. “The Nature of Horror”. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 46:1 (Autuno 1987): 51-59. Imprimita.

Grove, Allen W. “Rontgen’s Ghosts: Photography, X-Rays, and the Victorian Imagination”. *Literature and Medicine* 16:2 (1997). Interreto. 24 novembro 2002. Project Muse.

Lovecraft, H. P. *The Fiction*. Redaktata da S. T. Joshi. New York: Barnes & Noble, 2008. Imprimita.

Lovecraft, H. P. ed altri. *The Horror in the Museum.* New York: Del Rey/ Ballantine, 2007. Imprimita.

Marlowe, Christopher. *Dr Faustus.* New York: Dover, 1994. Imprimita.

Matheson, Richard. *Hell House.* New York: Tor, 1999. Imprimita.

Navarette, Susan J. *The Shape of Fear: Horror and the Fin de Siècle Culture of Decadence.* Lexington: University of Kentucky Press, 1998. Imprimita.

Shelley, Mary. *Frankenstein.* New York: Bantam, 1991. Imprimita.

Stevenson, Robert Louis. *Dr. Jekyll and Mr. Hyde.* Toronto: Bantam, 1981. Imprimita.

Stoker, Bram. *Dracula.* New York: Aerie, 1988. Imprimita.

Ho Hororo!
Pro quo skeptiki embracez lo supernatura en fiktivaji

TAM LONGE KAM RAKONTI pri lo supernatura existis, uli qui audis oli kredis ke la minacanta kreuri piktita en li advere existas. Anke sempre esis skeptiki qui dubitis la realeso de la monstri supernatura. Olim on supozis ke kreuri mitologiala, quale satirusi e centauri, habitis la nemapizita foresti ultre civilizeso. Fantomi esas durive prezenta en la imaginado di la homaro, e mem nuntempe fiktiva enti, ex. la Yeti, la monstro di Loch Ness, ed exterterani en NIFO-i, havas adheranti persistema.

Ta rakonti naracesis e rinaracesis kom nefiktivaji, ma ye la fino di la Klarigo-ero nova sorto de fiktivajo aparis: la rakonto pri teroro supernatura. Nesimile a

la naracanti pri miti e legendi, la autori di ca rakonti savis ke li skriptas fiktivaji. Kritikisti, tamen, asertis ke tala rakonti esas danjeroza, precipue por mulieri e pueri, qui forsan kredus aserti supernatura. En 1833 un skribisto asertis:

> Ta fiktiva naraci tante kustumale naracata en infanteyi, nomita fantomo-rakonti, od altra naraci hororinda samasorta, esas certe domajanta en omna cirkonstanci. Me savas ke pueri qui kustumale audas ta folaji, timoze kreskas, ed ulaquante mankas kurajo etikala; li divenas plu o min supersticoza, e mankas rezolvo; homo, irge quante naturale forta en la mento, ne povas tote despozar la efekto paralizanta di ta domajanta influi inkulkata dum sua yuna dii, mem matureskinte. (Rendel 219)

Tala indigno su-justifikata duras nuntempe, e skeptiki e ciencisti asertis ke prizentaji pri lo supernatura per televiziono e filmi duktas a kredo ye pseudo-cienco e lo

paranormala. Exemple, la redaktero di la *Skeptic's Dictionary* [*Dicionario di skeptiko*], Robert Todd Carroll, sugestas ke augmento di la kredo ke fantomi komunikas per rubando-registragili, radiofoni, e televizioni partale atribuesez a la filmo di 2005, *White Noise* [*Blanka bruiso*]. La cienco-skribisto Chris Mooney plendis ke televiziono-spektakli havanta temi supernatura "propagandas por religio e lo paranormala," e cienco-jurnalisto Matt Nisbet asertas ke filmi cienco-fiktiva e fantaziala "atakas raciono, vendas fantazii trancendanta, e sapas respekto por cienco e progreso." On freque expresas anxio pri la bona stando di pueri, ex. kande la experto pri cienco-komuniko Glenn Sparks raportis ke televiziono-spektakli havanta temi supernatura esas partikulare danjeroza por adolecanti ("Professor").

La hororo-jenro, tamen, esas plu kam veturo por riproduktar superstico. Kurta exploro pri la origini e developo di la hororo-jenro ante la unesma mondo-milito demonstras ke hororo supernatura superiras naiva repudii pri cienco ed esas, fakte, subtila ed importanta kritiko pri

cienco e racionalismo, kritiko de qua skeptiki povas profitar per konsiderar ol per aceptanta mento.

Origini

Gotika hororo esas la nomo kustumale donita a grupo de romani e rakonti kompozita inter 1764 ed 1820 qui uzis elementi supernatura e ceni fantomatra por krear teroro-atmosfero. La unesma Gotika romano esis *The Castle of Otranto* [*La Kastelo di Otranto*] da Horace Walpole, publikigita 1764, rakonto pri uzurpinto qua perdas dominaco di sua domeno pro la aparo di povoza fantomo. Altra bone konocata verki di Gotika hororo inkluzas la romano di 1794 da Ann Radcliffe, *The Mysteries of Udolpho* [*La Misterii di Udolfo*], la romano di 1796 da Matthew Lewis, *The Monk* [*La Monako*], e komprenende la klasika romano di 1818 da Mary Shelley, *Frankenstein.*

Ta romani, e nekontebla simila romani, esis produkturi di la Romantika Movemento, la granda reakto kontre la racionalismo di la Klarigo. Sive konciante sive nekonciante, Gotika skriptisti turnis su

vers lo supernatura kom kritiko pri racionalismo e kom expresuro di la veraji emocala quin la Romantikisti volis explorar. Tamen, Gotika hororo havis apte racionala fundamento, provizita da la politikisto e filozofo Edmund Burke. En lua vaste lektita verko di 1756, *A Philosophic Enquiry into the Origin of Our Ideas of the Sublime and Beautiful* [*Filozofiala inquesto pri la origino di nia idei pri lo sublima e lo belega*], Burke ofris la bazo estetikala por la hororo-jenro, asertante ke timo esas la maniero por maxim rapida e maxim direte experiencar lo sublima:

> Nula pasiono tam efikive furtas de la mento omna olua povo pri agar e racionar kam timo.... Do irgequo esas terorinda, relatanta vido, esas anke sublima, sive ta kauzo di teroro dotesas per grandeso di dimensiono sive ne.... Teroro ya esas en omna kazi, o plu evidente o latente, la chefa principo di lo sublima. (38)

Por tala skribisti quala Walpole o Lewis, lo supernatura esis metodo por

atingar lo sublima per intencante uzar koncepti qui ne servus altra utila skopo. Kande kritikisti atakis *La Kastelo-fantomo*, dramato di 1797 da Lewis, pro ke ol prizentis fantomo ube la vulgara homi povas vidar ol, Lewis respondis per iracoza pos-vorto en la texto publikigita di la teatrajo:

> Kontre mea *Fantomo* multa objecioni urjesis: un de olti me opinionas esar kelke stranja. El ne darfas aparar, pro ke la kredo ye Fantomi ne plus existas! Meaopinione, to esas la kauzo ipsa ke el esez produktata sen danjero: nam nun esas nula timo augmentar la influo di superstico, o plufortigar la prejudiki di ti qui havas febla menti. (198)

Altravorte, spektantari edukita savis ke fantomi ne esas reala, do uzar li esis reprezentar lo neraciona e lo emocala—por esar simboli, e por amuzar. Ann Radcliffe iris per altra voyo e finigis sua verki per revelo ke la alegata “fantomo” en la rakonto esis la produkturo di agento homala o

naturala. Tamen, dum ke kredo ye fantomi e lo supernatura plu larje extensesis adinter la meza e plu alta klasi dum la XIXma yarcento, hororo-fiktivaji respondis per manieri interesanta e konvenanta por skeptiki ed historiisti pri cienco.

Skeptiki & kredanti en fakto & fiktivaji

Dum la XIXma yarcento, multa eruditi e kritikisti konkordis ke kredo ye fantomi esis vasta e ke on facez ulo pri lo. Dum 1823 la editero Rudolph Ackermann produktis serio de kurta rakonti didaktikala sub la titulo *Ghost Stories: Collected with a Particular View to Counteract the Vulgar Belief in Ghosts and Apparitions, and to Promote a Rational Estimate of the Nature of Phenomena Commonly Considered as Supernatural* [*Fantomo-rakonti: Kolektita pro partikulara skopo kontreagar la vulgara kredo ye fantomi ed aparaji, e por avancigar racionoza judiko pri la naturo di la fenomeni komune konsiderata kom supernatura*]. Ca rakonti revelis expliki naturala od homala por la fantomi, quale Ackermann explikis:

> La maxim bona maniero disipar la inata hororo pri fantomi supernatura, quan preske omna homi derivas de infanteyo-rakonti od altra fonti di senkauza teroro dum yuneso, esas montrar per exemplo quante posible esas impresar la homi nulsavanta o kredema per la ferma kredo ke li vidas fantomo, kande fakte nula fantomo esas. (6)

Du yardeki plu tarde, *The Night-Side of Nature* [*La Noktala facio di naturo*] da Catherine Crowe, publikigita 1848, facis lo opozanta, prizentis fantomo-rakonti di dubitebla qualeso kom vera raporti pri lo supernatura. On freque reputas ke ta libro helpis incitar la manio pri Spiritalismo, la kredo ke la fantomi di le mortinta povas esar kontaktata da mediumi qui komunikas kun la spirito-regiono. Ciencisti e kredanti luktis pri la realeso di lo supernatura, e la debato extensis su aden hororo-fiktivaji. Un de la maxim frua exempli di to esis la rakonto di 1828 da sinioro Walter Scott, "The Tapestried Chamber" ["La Chambro tapetizita"], qua divenis la modelo por la

fantomo-rakonto Victoriana. En ol, "tota skeptiko" lojigas soldato en chambro fantomo-frequentata, ube la soldato experiencas aparo di la fantomo, e tale konvertas la skeptiko a kredo ye lo supernatura kande afrontata da ta pruvo.

De ta rakonto, kelka fantomo-rakonti, od hororo-rakonti de irga sorto, esis kompleta sen la necesa skeptiko qua vartas, pronta por konvertesar, o to quon la jurnalo satirala *Punch* unfoye nomis "la Inquestanta, Skeptikala, Nekredema Nudlo" qua "nultempe esez absenta de la *dramatis personæ*" di la hororo-rakonto (B.W. 327). Tala Nudli trovesis omnaloke: en la rakonto di 1859 "What Was It?" ["Quo to esis?"] da Fitz-James O'Brien, en la romano *Dracula* di 1897 da Bram Stoker, en la rakonto di 1900 da Robert Hichens, "How Love Came to Professor Guildea" ["Quale amoro venis a profesoro Guildea"], anke la ciencisti ed eruditi qui esis la heroi di Arthur Machen, Algernon Blackwood, ed H. P. Lovecraft.

Quankam on ne bezonas dicar ke en ta hororo-rakonti la skeptiko konfrontesas da supernatura od altra enti qui extensas su ultre la limiti di cienco konocata, ne esas

predeterminita konkluzo ke la rakonti avancigas kredo ye lo supernatura, quale lekto surfacala forsan sugestus. Kontree, ulo plu subtila eventas, quale kelka exempli demonstros.

En multa rakonti, la persono di la skeptiko reprezentas dogmatismo ne-aceptanta vice vera inquesto ciencala, la vereso di qua esas su-evidenta. En *Dracula*, doktoro John Seward esas homo ciencala, ma lu esas senpova koram la forci di la vampiro di la titulo pro ke lua filozofio materialista blindigas lu a la pruvi di la realeso di lo supernatura. Kontrastante, lua mentoro, profesoro Abraham Van Helsing, persequas la pruvi adube li duktas, mem aden la anguli tenebroza di lo semblante supernatura. Vice repudiar cienco, *Dracula* suportas la funciono di cienco per la lukto di Van Helsing por komprenar la nova fenomeno (la vampiro), probar teorii, e konkluzar. Nur ta nedogmatala cienco aceptanta povas haltigar la minaco di la vampiro per libera inquesto ed experimento.

Simile, en "Quale amoro venis a profesoro Guildea" la cienciesto skeptika

Guildea embraceskas lo supernatura—ma ne pro ke lu esas kaptata da Spiritalista kredanti. La rakonto naracas pri homo ciencala atakata da nevidebla ento qua forsas lu til dementeso e morto. Lua kredo ye la fantomo, tamen, venas de observo ciencala di fantomo en sua propra domo, la realeso di qua lu pruvas per exkluzar omna posibla expliki naturalista. Hike, tamen, la autoro di la rakonto, Robert Hichens, ofras specala kritiko di cienco. Quankam Guildea esas racionoza ciencisto senemoca, la fantomo esas di individuo mentale febla, qua mankas raciono e posedas nur emoco. Altravorte, cienco Victoriana esis simbolale frequentata da lo Romantika neraciona.

La ciencisto-eruditi trovata en la rakontaro da H. P. Lovecraft (la t. n. "Cthulhu-mitaro") reprezentas la kolmo di batalio inter skeptiko e kredanti di la hororo-rakonto. En Lovecraft, skeptiki dubitas la existo di la "Ancieni," titana dei monstroza de prehistorio quin devocata kulti ankore sekrete adoras. La heroi ignoras la anciena legendi kom senbaza rumori e miti, ma li deskovras la ultima realeso di ta enti, qui esas fakte exterterani

qui venis a la tero miliardi de yari ante nun, fundamentala parto di materialista kosmo senmenta e plu granda e plu indiferenta pri la homaro kam irgu povas imaginar. Itere, la implikata kritiko pri cienco ne opozas olua metodi ma la percepto ke cienco esas dogmatismo e doktrino.

Konkluzo

Komprenende, granda parto de literaturo supernatura esas e sempre esis verkachi, ma quale me esforcis demonstrar, porciono importanta de ol ofras kritiko (*ne* repudio) pri cienco. Tale vidita, hororo-literaturo ganas nova signifiki por skeptiki e ciencisti. La mesajo ne sempre esis to quon ni skeptiki deziras audar, ma ni plu bone agus per explorar plu profunde la temi e simboli en fiktivaji supernatura ante atakar ol pro "domajanta influi" ad olua lektantaro.

Verki Citata

Ackermann, Rudolph. *Ghost Stories: Collected with a Particular View to Counteract the Vulgar Belief in Ghosts and Apparitions.* Philadelphia: Carey and Hart, 1846. Imprimita.

B. W. [Book Worm], Baron de. “Our Booking Office”. *Punch,* 26 junio 1897, 327. Imprimita.

Burke, Edmund. *The Works of the Right Hon. Edmund Burke.* Volumo 1. London: Holdsworth and Ball, 1834. Imprimita.

Carroll, Robert Todd. “Electronic Voice Phenomenon”. *Skeptic’s Dictionary,* 2007. Interreto.

Lewis, Matthew Gregory. “Postscript to *The Castle Spectre*”. *Gothic Documents: A Sourbook 1700-1820.* Redakteri E. J. Clery, e Robert Miles. Manchester: Manchester University Press, 2000. 198. Imprimita.

Mooney, Chris. "Less Than Miraculous". *CSICOP Online,* 25 mayo 2005. Interreto.

Nisbet, Matt. "The Phantom Menace of Superstition in Film and Television" . *SI Digest*, 27 mayo 1999. Interreto.

"Professor: TV Shows May Tune Our Belief in the Supernatural". *AScribe Newswire.* 6 septembro 2005. Interreto.

Rendle, W. "On the Moral Education of Youth". *The Imperial Magazine,* mayo 1833, 219. Imprimita.

Defenso da skeptiko pri televiziono-spektakli supernatura

YE LA KOMENCO DI LA XXIMA yarcento, la nombro de televiziono-spektakli havanta temi supernatura semblis mineskar, chefe kande la maxim importanta spektakli supernatura, *The X-Files* (1993 – 2002) e *Buffy the Vampire Slayer* (1997 – 2003) proximeskis la fino di sua serii. Tamen, simile a la nemortinti en ca spektakli, on ne povis represar lo supernatura. Lo supernatura itere vinkis Usana televiziono pos la suceso di *Lost* da ABC (2004 – 2010). Spektakli pri detektivi psikala, invadanti exterterana, monstro-chasanti, e kreuri misterioza proliferis che Usa, e suspektema publiko fortigis su por renesanco cienco-fiktiva qua rivalis nur krimino-spektakli per la nombro de

vesperala hori donita ad ol. Ante ca skribo, lo supernatura ne nur esis chefa suportilo di televiziono retala e kablala, ma on darfis asertar ke ol esis sekunda nur dop krimino pro la nombro de hori uzata por explorar lo paranormala e faktive e fiktive.

Dum la frua dii di ca invado da spektakli paranormala, dum la televiziono-sezono 2005 – 2006, la senprecedenta nombro de spektakli supernatura incitis quika krii de televiziono-kritikisti ke la monstri di ta spektakli esas la moyeno per qua televiziono exploras la Milito kontre Terorismo. Skeptiki kontreagis per dicar ke la suceso di spektakli pri la altra mondo indikas ke televiziono retroe falabis aden slamtruo di neracionaleso e reprezentis danjero ad Usa ed a civilizeso konocata.

Profesoro pri komunikado Glenn Sparks di Purdue Universitato dissemis anunco a la jurnalaro, avertante ke la televiziono-spektakli di la autuno di 2005 “povus incitar ti qui povas minime afordar spenseskar pekunio por psikisti.” Quankam Sparks remarkis ke spektakli supernatura povas esar tre amuziva, lu anke avertis ke adolecanti esas sentema pri la influi di la

spektakli, e lu dicis "reto-kompanii devas konsiderar ofrar deklaraji pri la realeso di la spektakli" ("Professor").

Multa skeptiki qui ofras averti pavoriganta pri la influo di lo supernatura che televiziono, o qui tote opozas televiziigita fiktivaji supernatura, ofte uzas penso nekritikala e sofismala qua sapas lia mesajo racionalista. Atakante ta televiziono-spektakli, o mem la ideo pri fiktivaji supernatura, riskas insultar la audantaro a qua skeptiki volas diskursar, e sugestas superba atitudo komplezachanta qua duras donar mala reputo a skeptiki.

La Britaniana televiziono-kritiko Ian Bell esis specale severa per sua recenso pri la spektaklo *Medium* di NBC (2005 – 2011), dramato pri psikisto-konsultanto, partale fondita sur la alegate reala psikisto Allison DuBois, e nomis la spektaklo "sensencajo": "En mea mondo," skribis Bell, "existas reala e kreskanta problemo kauzata da la bizara kozi quin ordinara Usani, semblante, esas pronta kredar." Lu konfesis kom vera, tamen, ke "ol esas nur televiziono." Joe Nickell di *Skeptical Inquirer* [*Inquestanto skeptikala*] anke frapis la spektaklo pro ke

ol "senshame reklamas" DuBois, quale se lu esas advere kapabla psikale solvar krimini (16-19).

Ni komencez per karear la averti. Unesme, *Medium,* ed altra spektaklo di ta ero, *Ghost Whisperer* [*Fantomo-susuranto*] (2005 – 2010) (kun qua ol kurtatempe ligesis dum la venerdia programaro di CBS), esas fondita sur supozate vera historii. Skeptiki darfas atakar ta spektakli por ke li false asertas ula sorto de vereso. Duesme, multi de ta spektakli ne esas tro bona—pro lia meriti kom dramati, ne kom cienco. Altri esas ecelenta, ex. *Lost* e *Supernatural* di CW (2005 til nun)—qua dum olua unesma sezoni esis probable la maxim pura e maxim bone facita hororo-serio che reto-televiziono, adminime ante ke ol cedis su ad anjeli ed a mitologio Kristana. Ma tro multa kritikisti skeptika dubitas la yuro ipsa inkluzar elementi supernatura en fiktiva spektakli, quale se lia existo insultas cienco e raciono.

Yen la problemo:

Unesme, tala plendi fortigas la imajo ke skeptiki esas sacerdoti en la templo di raciono qui desestimas ordinara Usani (ed altra skeptiki qui juas fiktivaji supernatura).

Ol incitas la semblo ke skeptiki kredas ke ti qui spektas tala spektakli esas nulsavanta, stupida, o tro ravisata da la imaji flagranta di la idioto-buxo por distingar novaji e dramati. Indikar ke tala kozi ne esas "reala" esas un kozo, semblar dicar a spektanti ke li esas min valoroza kam la severa racionalisti qui nultempe permisus su juar neracionoza amuzo esas altra kozo.

Duesme, la rezono dop tala kritikaji esas eroroza. Dramati supernatura, on asertas, ne darfas existar pro ke lo supernatura ne esas reala. Ma quo esas la skopo di fiktivaji? Omna fiktivaji esas inate nereala, pro ke li esas rakonti pri to quo ne eventis. Se la nura temi konvenanta por fiktivaji esas kozi posibla, pro quo existas fiktivaji? Se on kondamnas rakontado nur a lo reala, rakontado esas spoliata de la elementi ipsa qui facas ek ol ulo plu kam pura historio—la kapableso manipular tempo e spaco e lo posibla e lo neposibla por krear povoza naraci qui esforcas atingar plu alta vereso. Se *Lost* facas lo e *Medium* ne facas lo, yen la rolo por dicerno kritikala, ne por kondamno ciencala.

Fine—e mea personala dorlot-plendo —la kritiko skeptikala extensas su nur a tala spektakli quala tendencas ad hororo-fiktivaji e ne ad pura ciecno-fiktivaji. Evidente to esas pro ke multa skeptiki esas ciencisti ed afinesas ad cienco-fiktivaji, ma en la feldo di to quo esas reala e to quo esas fakto ciencala, exterterani, "warp drives" [propulso-sistemi di spaco-navo qua povas flexigar spaco], e tre fora galaxii esas tam nepruvita kam Gotika horori. ET esas forsan kelkete plu ciencale probabla kam fantomi, ma nek l'una nek l'altra esas nun savata existar. Ed ante ke kritikisti plendas ke *Star Trek* nultempe duktis irgu esar dupigita, ne obliviez ke la kulto Heaven's Gate [Pordo di Cielo] religiale spektis *Star Trek* ed esperis esar transportata ad exterterani vartanta pos la grup-suocido en 1997. To nur pruvas ke homi mentale nesana obsedos pri irgequon la populara kulturo ofras a li, sive supernatura sive ne.

Skeptiki povus spektar e juar hororo-arto supernatura pro ke, de pos la komenco di tempo homala, rakonti sempre signifikas plu kam la versimileso di lia intrigi. La granda hororo-autoro H. P. Lovecraft, qua

lu ipsa esis materialisto fervoroza, ateisto, e skeptiko, amis hororo supernatura e skribis libro pri ol—*Supernatural Horror in Literature* [*Hororo supernatura en literaturo*]. Lu agnoskis la "autentikeso e digno di la rakonto stranje hororinda" kontre ti qui postulas "literaturo didaktala por elevar la lektanto vers konvenanta grado di optimismo superbe afektacita" (21).

Se tala materialisto quala lu povas amar bona fantomo-rakonto, pro quo ni ne darfas amar *Supernatural*? Omnakaze, nulo "plu bona" esas inata en rakonti nesupernatura. Qui inter ni povas dicar ke, irge quante absurdega esas fantomo-susuranti, li esas plu absurdega kam la intrigi di *The OC, 24,* o *Chuck*? Pro to on nomas ol "fiktiva."

Verki Citata

Bell, Ian. "The Psychic Who Prompted a Mass Superstition" . *The Herald* 14 september 2005. Proquest. Interreto.

Lovecraft, H. P. *The Annotated Supernatural Horror in Literature.* Redaktero S. T. Joshi. New York: Hippocampus Press, 2000. Imprimita.

Nickell, Joe. "The Case of the 'Psychic Detectives'". *Skeptical Inquirer* julio-agosto 2005: 16-19. Imprimita.

"Professor: TV Shows May Tune Our Belief in the Supernatural". *AScribe Newswire.* 6 septembro 2005. Interreto.

Charduktisto di la Dei: H. P. Lovecraft e la invento di anciena astronauti

LA IDEO KE EXTERTERANI agis kom la maxim frua dei di la homaro atingis populara atenco per la larje dissemita libro di 1968, *Chariots of the Gods?* [*Chari di la dei?*] da Erich von Däniken, e l'influiva dokumentar-filmo fondita sur ta libro e dissemita da la Usana televiziono-staciono NBC, *In Search of Ancient Astronauts* [*Serchar anciena astronauti*]. Ma segun homi familiara kun la ciencofiktivajo-jurnali di la yari 1940 e la yari 1950, la "revolucionala" aserto di von Däniken kontenis plu kam mikra sugesto de altra skriburi qui multe plu frue asertabis ke la dei esis exterterana. Fakte, la granda parto di la aserti di von Däniken perfekte similesas la verki di certena Usana

skriptisto di hororo-rakonti, quankam la voyajo de hororo-rakonto til nefiktiva populara libro duktas ni de Usa a Francia e Suisia.

La autoro referencata esas H. P. Lovecraft, di Providence, Rhode Island, Usa, juste laudata kom maestro di la hororo-rakonto. Lua verkaro havas plaso apud olti di Edgar Allan Poe e Stephen King en la dearo di la jenro. Naskita en richa familio en 1890, la vivo di Lovecraft esis serio de renversi e fali kande la familio perdis sua richeso e lua genitori subisis dementeso. Lu esis erudito prekoca e su-docita qua devoreme lektis tam multa literaturo kam posible, inkluzante la romani da H. G. Wells, *The War of the Worlds* [*La Milito dil mondi*] da qua naracis la veno di exterterana kreuri a la tero. Lu anke lektis la maestri di hororo Gotika di la XVIIIma yarcento, e precipue Edgar Allan Poe.

Komencante skriptar sua propra verki, Lovecraft intermixis la moderna mondumo di fiktivaji ciencala kun sua preferata rakonti di teroro Gotika. Lovecraft esforcis duktar la rakonto Gotika aden la XXma yarcento, modernigis la

garnisaji di anciena hororo por nova yarcento ciencala. Lovecraft publikigis sua verki en la chipa jurnali, precipue *Weird Tales* [*Stranja rakonti*], quankam multa verki ne esis publikigita til pos lua morto en 1937. Tra la yari 1940 e la yari 1950, ciencofiktivajo- ed hororo-jurnali freque ripublikigis la rakonti di Lovecraft, e lu divenis un de la maxim preferata autori di la chipa jurnali.

La verki di Lovecraft forjetis lo supernatura per rimuldar ol aden materialista formi. Lu prenis la ideo pri anciena dearo e facis ek ol grupo de exterterani qui decensabis a la tero dum la fora pasinto.

Lovecraft rezumis ica surprizanta ideo en la rakonto di 1926, "The Call of Cthulhu" ["La Advoko di Cthulhu"]. En la rakonto, yunulo kolektas la peci di anciena enigmato e deskovras la tresayiganta vereso di raso monstroza de enti exterterana qui agas kom dei por stranja kulto:

> Esabis eoni dum ke altra Kozi regnis sur la tero, e Li havabis urbegi.

> Restaji di Li [...] ankore trovesas kom Ciklopala roki sur insuli en la Pacifiko. Li omna mortis vasta epoki ante la veno di homi, ma esis arti qui povas rivivigar Li kande la steli itere rondiras a la justa pozicioni en la ciklo di eterneso. Li ipsa ya venabis de la steli, ed adportabis sua imaji kun Li. (Lovecraft, *Fiction* 367)

En nur ta kelka kurta frazi on vidas la radiko di la tota hipotezo pri anciena astronauti. La anciena dei o demoni esis exterterani qui decensis adsur la tero dum primala tempi. Li erektis granda petra urbi, la restaji di qui esas la nuntempa anciena ruinaji. Konkluze, la anciena skulturi depiktas la exterterani. Omna ta aserti trovesas en la *Chari* da von Däniken:

> Ita unesma homi havis imensa respekto por la spaco-voyajanti. Pro ke li venis de ula loko tote nekonocata e pose retroiris adibe, li esis "dei" a li.... (52)
>
> En la avancita kulturi di la pasinto on trovas edifici quin ni hodie ne

> povas kopiar per la maxim moderna moyeni teknikala. Ita petra amasi existas; on ne povas disputar pri olti.... (73)
>
> Plusa tre fantastika deskovro esis la Granda Idolo [di Tiwanaku] ... Itere, on havas la kontredicajo inter la superba qualeso e precizeso di la centi de simboli sur la idolo e la primitiva tekniko uzata por la edifico qua kontenas ol. (19)

Fakte, nur un de la maxim grava aserti di von Däniken mankas de la "Cthulhu"-rakonto: ke la anciena dei kreis la homaro en sua propra formo. Lovecraft anke respondis a ta aserto. En la rakonto di 1931, *At the Mountains of Madness* [*Ye la Monti di dementeso*], exploristi trovas nekompareble anciena urbo en Antarktiko, e la skulturi sur la muri naracas historio hororiganta pri quale la Anciena Enti kreis la enti di la Tero: "Esis sub la maro, komence por nutrivi e pose por altra skopi, ke li unesme kreis terala vivo—uzante disponebla substanci segun longe konocata moyeni... Ni interesesis vidar inter uli de la

lasta e maxim dekadinta skulturi mamifero primitiva e tranante marchanta, ulfoye uzata kom nutrivo ed ulfoye uzata kom amuzanta klauno da la tero-habitanti, la nepreciza simiatra e homatra prefiguri di qua esis evidenta.” (Lovecraft, *Fiction* 771)

Ma quale la idei di Lovecraft eniris *Chari di la dei*? Von Däniken ne respondis a demandi por komentar (lu plu tarde deklaris, pos la publikigo di mea libro *The Cult of Alien Gods: H. P. Lovecraft and Extraterrestrial Pop Culture* [*La Kulto di dei exterterana: H. P. Lovecraft e populara kulturo exterterana*] (Prometheus, 2005) ke lu ne lektabis Lovecraft ante skribar *Chari*), e la manko di literaturo en la Angla linguo pri Europana cienco-fiktivaji desklarigis la konekto til nun. Tamen, yen la nedisputebla voyo de Rhode Island til Suisia:

La nomi di la extertana dei di Lovecraft, ex. Cthulhu, Yog-Sothoth, e Shub-Niggurath, komencis aparar en altra rakonti dum la vivo di Lovecraft. Lovecraft ipsa instigis ta ago per insertar ta nomi, o variaji di li, aden la rakonti quin lu celate skriptis o revizis por altra autori. En lua revizo di la rakonto “The Mound” [“La Ter-

amaso”] da Zelia Bishop, exemple, Lovecraft enpozis sua deo exterterana Cthulhu per la varianta nomo Tulu, e talmaniere donis a la jurnalo-lektanti to quon li supozis esar nedependanta rakonti qui referas a la sama anciena dei. Ante la yari 1960, dekedui de autori uzis parti di ta qua on nomizis “La Cthulhu-mitaro” en rakonti quin li skriptis por ciencofiktivajo-ed hororo-jurnali.

Lovecraftatra fiktivaji divenis sempre plu populara en Europa, ube la Franci embracis lu kom “tordita” geniozo, simile a quale li embracabis Edgar Allan Poe e balde embracabos Jerry Lewis. Lovecraft esis tre populara en la Franca jurnalo *Planète*, qua tra la yari 1950 ripublikigis la rakonti da Lovecraft en Franca tradukuri.

Planète agis kom importanta parto di la duesma Franca periodo di cienco-fiktivaji, periodo dum qua Usana fiktivaji di la chipa jurnali divenis extreme populara en Francia pos la duesma mondo-milito (Slusser). Franca jurnali ed imitis ed ripublikigis tradukuri di la klasika fiktivaji di la chipa Usana jurnali di la yari 1930 e la yari 1940. La redakteri di *Planète* konsideris

Lovecraft kom lia profeto, e ri-publikigar lua rakonti helpis popularigar lu e la Cthulhu-mitaro en la Franca imaginado. La plu longa fiktivaji di Lovecraft publikigis en Franca libro-serio.

La verki di Lovecraft anke inspiris la redakteri di *Planète* skriptar libro, *Le Matin des Magiciens* [*La Matino di la magiisti*] kelka yari plu frue, en 1960. La libro, da Louis Pawles e Jacques Bergier, unesme introduktis la koncepto di Lovecraft pri dei exterterana kom ne-fiktiva hipotezo, uzante la sama pruvo-reto quan Lovecraft uzis por krear sua rakonti, precipue literaturo Teozofiala (videz mea libro *The Origins of the Space Gods* [*La Origini di la spaco-dei*]). La autori asertis ke lia studio pri religii tra la mondumo duktabis li a plu alta koncieso ed a nova revelaji pri la perdita mondi di la pasinto. Tre importanta pri lo esas Parto Un: Desaparinta civilizuri, en qua li prizentas pruvi por suportar la fiktiva aserti di Lovecraft pri super-civilizuri exterterana di la pasinto.

La Matino di la magisti divenis la fundamento di omna sequanta libri pri perdita civilizuri, inkluzante *Chari di la dei.*

Quale komentas R. T. Gault, "Omno esas hike, de la charto di Piri Reis til piramidologio. La autori esas kandide facinata da la ideo ke anciena homi esis forsan plu avancita per ula teknologii kam ni generale kredas."

On savas ke Von Däniken explotis ca libro kom sua chefa fonto. La bibliografio di *Chari* inkluzas la Germana tradukuro di 1962 di la libro: *Aufbruch ins dritte Jahrtausend* (155).

Do ni venas totavoye de Providence a la Suisana hotelo ube von Däniken skriptis sua libro, e ni povas komprenar quale la fiktivaji ciencala di Lovecraft divenis la nefiktivaji pseudo-ciencala di von Däniken.

Proxim la fino di sua vivo, Lovecraft kontemplis la kreskanta amaso de fiktivaji pri dei exterterana quan lu e lua amiki kreabis: "Ica kunveno de resursi tendencas amasigar dopajo tre pseudo-konvinkanta di tenebroza mitologio, legendaro, & bibliografio—quankam komprenende nulu de ni havas mem mikra deziro advere dupigar lektanti ("Quotes"). Triste, lu tro bone facis sua laboro, e nun generacioni

esas misduktita da tala trompanti kom von Däniken.

Verki Citata

Däniken, Erich von. *Chariots of the Gods?* New York: Bantam, 1973.

Gault, R. T. "The Quixotic Dialectical Metaphysical Manifesto: *Morning of the Magicians*". 2000. Interreto.

Lovecraft, H. P. *The Fictions*. Redaktero S. T. Joshi. New York: Barnes & Noble, 2008.

—. "Quotes Regarding the *Necronomicon* from Lovecraft's Letters". *H.P.Lovecraft.com.* 2001. Interreto.

Pauwels, Louis e Jacques Bergier. *The Morning of the Magicians*. Trad. Rollo Myers. New York: Stein and Day, 1963. Imprimita.

Slusser, George. "'Science Fiction in France': An Introduction". *Science Fiction Studies,* 16 (1989). Interreto.

Cthulhu k. Xenu: La Kazo di H. P. Lovecraft e la Kosmologio di Scientology

Dum la unesma monati di 2011, du artikli turnis atenco vers la Eklezio di Scientology, la religio fondita da la skribisto di cienco-fiktivaji, L. Ron Hubbard, en 1952 e longatempe rumorizita kontenar sekreta lernaji pri exterterani qui venis a la tero 75 milion yari ante nun. La unesma esis importanta artiklo en la *New Yorker* di 14 februaro qua detalizis maltrakto da e mizeroza laboro-kondicioni che la eklezio ed olua direktisti (Wright). La duesma esis la rumoro ke la film-direktisto Guillermo del Toro deziras ke la maxim famoza Scientologiisto, Tom Cruise, pleez en adapturo por filmo di la rakonto di 1931 da H. P. Lovecraft pri la deskovro di anciena civilizuro exterterana, *At the*

Mountains of Madness [*Ye la Monti di dementeso*]. Quankam la film-projeto faliis, intereso pri Scientology ne cesis.

Quale uli remarkis tatampe pri la rumori pri Tom Cruise, Scientology e Lovecraft partoprenas stranjega similesi. La (fiktiva) exterterani di Lovecraft venis a la tero dum la fora pasinto ed havis profunda e grandaparte mala influo por la frua homaro (videz "Char-duktisto di la dei" en ca libro), e ta ideo similesas Operating Thetan Level III (OT-III) [Funcionanta Thetan-Nivelo III], la (supozate nefiktiva) doktrino kosmologiala kreata da L. Ron Hubbard cirkum 1967 por Scientology. La versiono da Lovecraft, me opinionas, esas la plu subtila e plu konvinkanta ek la du.

Esas fakto ke Hubbard esis skribisto di cienco-fiktivaji qua laboris dum la sama yari kande la rakonti di Lovecraft esis unesme publikigita (la duesma duimo di la yari 1930—ula rakonti da Lovecraft publikigesis pos lua morto en 1937) e ke lu skribis por la sama sorto de chipa jurnali en qui aparis la rakonti da Lovecraft. Tamen, la du autori publikigis same nur en *Astounding Stories* [*Astonanta Rakonti*]

(titulizita pos 1938 kom *Astouncing Science Fiction* [*Astonanta cienco-fiktivaji*]), la jurnalo qua publikigis *Ye la Monti di Dementeso* en 1936. Ta rakonto, tamen, inkluzas la sama sorto de grandeso kosmologiala kam la kosmologio di Hubbard, quankam li amba diferante traktas la koncepto. Hubbard developis Dianetics (la precedanto di Scientology) por *Astonanta cienco-fiktivaji* en 1950, e tala famozi pri cienco-fiktivaji quala L. Sprague de Camp e la redaktero di *Astonanta,* John W. Campbell, esis amiki di Hubbard ed anke bone konocis la fiktivaji da Lovecraft.

Me konfesas ke me ante nun evitis explorar la posibla konekto inter Lovecraft e Scientology, pro ke la eklezio esas famoze litijema, e pro ke me ne studiabis la dokumentaro di Scientology necesa por judikar. Me devas hike remarkar ke me havas nula savo specala pri la sekreta doktrini di Scientology, e me ne savas to quon la grupo docas a sua sequanti ultre la informo publike obtenebla, vaste raportita de pos la revelo dum procesi dum la yari 1980 e la yari 1990. La artiklo de 2011 en *New Yorker* raportis to quon la korto-

dokumenti ed artikli di la yari 1980 e la yari 1990 publikigabis: ke Hubbard asertis ke anciena astronauto nomizita Xenu (o Xemu), olima prezidanto di federuro galaxiala di planeti tro populizita, venis a la tero 75 milion yari ante nun ed enterigis miliardo o plu multa exterterani sub volkani e mortigis li per bombi hidrojenala. On nun dicas ke lia anmi (o thetan-i) infestas hosti homala ed efektigas multa problemi—problemi quin nur la "teknologio" di Scientology povas solvar (Wright). Segun la atesto di Warren McShane, la prezidanto di la Scientology-acesoro, la Religious Technology Center [Religiala Teknologio-centro], en la kazo *Religious Technology Center v. F.A.C.T.Net, Inc., et al.* (1995), ta informo, "la diskuto pri la—pri la volkani, la explozi, la Galaxiala federuro 75 million yari ante nun, e viro nomita Xemu ibe—olti ne esas komerco-sekretaji." Pro ke ta dokumenti esas en la korto-registri, ol semblas esar legitima materio por analizar e kritikar.

Esas ula simileso surfacala inter la vizioni di Lovecraft e di Hubbard pri nia pasinto exterterana. Li amba skribis ke

exterterani venis a la tero deki de milioni de yari ante nun, e li amba skribis ke la tero esabis parto de sistemo galaxiala de habitata mondi ante kataklismo igis ke la exterterani retretez. La Federuro Galaxiala di Hubbard kelke similesis kosmala Unionita Nacioni, e Lovecraft havis min neta koncepto pri multa rasi exterterana qui traktis la tero kom un planeto inter multa planeti por vinkar e sur qui genitar. Amba autori anke skribis pri pruvi enterigita pri civilizuri exterterana: segun Hubbard, stacioni exterterana por enplantacar o raportar ye Las Palmas en la Kanarii, Marsana staciono en la Pirenei, e la karcero di Xenu ("OT-III"; Miller 206); segun Lovecraft, tala urbi sinkita od enterigita quala R'lyeh di Cthulhu, la urbo Antarktika di la Ancieni, o la metropolo di la Granda Raso en Australia. On dicas ke la Xenu di Hubbard esas "en elektronika monto-kaptilo ube lu ankore esas." Pri altra exterterani, "'Li' esas foririnta," skribis Hubbard ("OT-III"). Simile, Cthulhu ankore vivas, kaptita en lua submara urbo R'lyeh. Pri la altra exterterani en la sequantaro di Cthulhu, "Ta Ancieni esas nun foririnta,

aden la tero ed adsub la maro" (Lovecraft, *Fiction* 366). La diferi anke esas remarkinda. Cthulhu esas kaptita (en la versiono originala) da forci pure naturala (plu tarde August Derleth facis ke Cthulhu esez viktimo di puniso kosmala), ma Xenu enkarcerigesas da sua lietnanti rebela, quale Kronos pozita en la Greka Tartaros da Zeus.

Pluse, li amba skribis pri la kapableso di menti voyajar per milioni o miliardi de yari trans tempo e per milioni o miliardi de milii trans spaco por renkontri kun la exterterani. Segun Lovecraft, to havis plura formi. En "The Whisperer in Darkness" ["La Susuranto en obskureso"], cerebri homala esas forprenita ek lia korpi e pozita aden metala kesteti por voyaji interstela. En "Through the Gates of the Silver Key" ["Tra la pordi di la arjenta klefo"], la mento di Randolph Carter voyajas de korpo a korpo trans la planeti ed eoni, ed en "The Shadow Out of Time" ["La Ombro ek tempo"], la mento di Nathaniel Wingate Peaslee kambiesas kun olta di membro di la Granda Raso di Yith 250 milion yari ante nun. La Granda Raso, komprenende, lernabis migrar de epoko ad epoko per projektar lia

menti aden la korpi di altra speci, por ke la Granda Raso esez preske nemortiva. Segun Hubbard, la iniciato aden la maxim alta sekretaji di Scientology povas projektar sua mento adinter la steli. Segun David G. Bromley e Mitchell L. Bracey, Jro, la doktrino oficala di Scientology esas ke la mortinta Hubbard ankore vivas en senkorpa formo ed exploras spiritaleso che altra planeto (144), same kam la mento di Randolph Carter vizitas la uneso kosmala qua esas Yog-Sothoth e studias magio per la korpo di sorcisto sur la planeto Yaddith. Simile, la "thetan-i" di Scientology anke esas senkorpa spiriti qui duras de epoko ad epoko, quale la migranta menti di la Granda Raso. En la koncepti di e Lovecraft e Hubbard, ta ideo derivesas de okulta idei di la XIXma yarcento pri projekto astrala, quin Lovecraft renkontris en tala fonti quala *The Return* (1910) da Walter De La Mare, ma Hubbard ja konocis projekto astrala e skribis pri ol frue dum sua kariero en la cienco-fiktivajo "The Dangerous Dimension" ["La Danjeroza dimensiono"] (1938), quan lu deskriptis kom moderna,

cienco-fiktiva formo di projekto astrala ("Golden Age").

Amba autori mem havis simila idei pri dementiganta sekretaji literaturala. En "The Call of Cthulhu" ["La Advoko di Cthulhu"], la naracanto di Lovecraft deskriptas quale dementeso rezultas se irgu kunligus la peci di la vera historio di exterterani sur la tero, inkluzante sugesti de la *Necronomicon* ed altra texti skribita:

> La maxim klementa kozo en la mondo, me opinionas, esas la nekapableso di la mento homala korelatar omna olua kontenaji. Ni vivas sur tranquila nulsavo-insulo en la mezo di nigra mari de infiniteso, e distante voyajar ne esis intencita. La cienci, single penante sudirecione, til nun nur poke domajis ni; ma uldie la unigo di savo desasociata apertos avan ni tante terorinda perspektivi de realeso, e nia pavoriganta plaso en oli, ke ni o dementeskos pro la revelo o fugos de la mortiganta lumo aden la paco e sekureso di nova obskura epoko. (Lovecraft, *Fiction* 354)

Paralele, Hubbard asertis a Forrest J. Ackerman ke sua libro *Excalibur* esas tante danjeroza ke ti qui lektas ol su-ocidas o dementeskas ("L. Ron Hubbard"). Hubbard ipsa dicis ke lu skribis la libro pos recevar mesajo de la steli kande lu "mortis" dum ok minuti dum dentala exameno (Gardner 272), e la Eklezio di Scientology asertis ke quar homi qui lektis la libro dementeskis (Malko 39). Scientology anke deklaris ke ta qua saveskas pri Xenu sen konvenanta preparo mortos pro pulmonito (Rothstein 369). Tamen, tala aserti esas unika nek a Lovecraft nek a Hubbard. En 1895, exemple, Robert W. Chambers skribis pri la fiktiva dramato *The King in Yellow* [*La Rejulo en flavo*], quan lu dicis incitus dementeso se on lektus la finala akto.

Tamen, la viziono kosmala di Hubbard tre diferas pri detali e tono de to di Lovecraft. Lovecraft imaginis granda kosmo havanta multa diversa exterterani ed enti senkorpa qui esas tote nehomala e nekomprenebla, e qui traktas homi quale elefanti forsan traktus lombriki. Kontree, la exterterani di Hubbard esas esencale

homala en omno ecepte nomo, e posedas vicii e motivi homala. La kosmo di Lovecraft anke multe min dependas de la tropi de spac-opero e la cienco-fiktivaji di la Ora Epoko kam to di Hubbard (supozante, komprenende, ke on regardas la kosmologio di Hubbard kom texto literaturala vice revelo).

Quankam amba autori laboris por krear nova mitologio, li facis lo tre diferante. La mitologio artificala di Lovecraft esis su-konciante falsa, kreita por amuzo, ed intencata krear profunda dopajo supozebla por la frua fertileso-kulti e shamanala fidi. E la materialista ed ateista Lovecraft ne shamis deklarar la falseso di sua dei imitachata:

> Pri la pavoriganta *Necronomicon* di la dementa Araba Abdul Alhazred—me konfesez ke e la maligna tomo e la kondamnata autoro esas mea propra kreuri fiktiva—same kam la maligna enti Azathoth, Yog-Sothoth, Nyarlathotep, Shub-Niggurath, edc. Tsathoggua e la *Libro di Eibon* esas inventuri da Clark Ashton Smith, e

> Friedrich von Junzt e lua monstroza *Unassprechlichen Kulten* naskis en la fertila cerebro di Robert E. Howard. Por l'amuzo konstruktar ciklo konvinkanta di folkloro sintezala, omnu de nia grupo freque aludas la dorlot-demoni di l'altri—tale Smith uzas mea Yog-Sothoth, e me uzas lua Tsathoggua. Anke, me ulfoye insertas un o du de mea propra diabli aden la rakonti quin me revizas o celate skriptas por klienti profesionala. Tale nia nigra dearo ganas vasta publikeso e pseudo-autoritateso ne altre posibla. Ni nultempe, tamen, esforcas prizentar ol kom advera trompajo: ma ni sempre sorgeme explikas ad inquestanti ke ol esas 100 % fiktiva. (Lovecraft, "Letter")

Hubbard, kontraste, intencis ke sua mitologio artificala esez aceptata kom vera. Quale la nigra dearo di Lovecraft celata dop klasika mitologio, Hubbard asertis ke Kristaneso emersis kande "demento" deskovris la "R6"-implantacajo evanta 75 milion yari di Xenu en sua anmo cirkum

600 a.K. (Hubbard). Ta implantacajo semblante inkluzar imaji di Dei e la Diablo, teknologio avancigita, e krucifixi, inspiris la Kristana fido sis yarcenti plu tarde, ed igis ke homi tendencez aceptar (falsa) Kristana mesajo. Ambakaze, do, la exterterani esas la genitori o manipulanti di penso religiala, ed homi erorante adoras enti qui ne volas helpar li.

On irus ultre la pruvi se on sugestus ke Hubbard pruntis sua kosmologio de Lovecraft, ma la koncepti centrala pri anciena exterterani, civilizuri enterigita, e mentala transporto trans tempo esas idei pri qui Lovecraft skribis en rakonti quin Hubbard preske certe lektis yari o yardeki ante developar OT-III. Nihilominus, la reveli raportita pri OT-III plu multe similesas la cienco-fiktivaji di la Ora Epoko projektita aden la pasinto kam irgo skribebla da Lovecraft (Hubbard mem nomis la Xenu-historio "tre spaco-operatra" en sua manuskribita noti pri OT-III). Kandide, esas neposibla imaginar ke Cthulhu partoprenus tala palaco-politiko quala on dicas ke la lietnanti di Xenu konspiras. La maxim simila paralelo en

Lovecraft esas la milito inter la Ancieni di Antarktika e la filii di Cthulhu en *Ye la Monti di dementeso*, ma to plu similesas la Darwinala "travivo di lo maxim apta" kam palaco-stroko o mem Greka Titano-batalio. Semblas ke la anciena exterterani di Hubbard esas la direta rezulto di bezono ke la exterterani existez en la pasinto por provizar kreo-historio por Scientology vice irga deziro aktuala dicar ulo profunda pri anciena historio, ma la exterterani di Lovecraft havas imensa prehistorio pro ke la enormeso di tempo e la efemereso di la homaro esas du de la chefa temi di Lovecraft.

Me ja konstatis en *The Cult of the Alien Gods* [*La Kulto di la dei exterterana*] (Prometheus, 2005) e mea libro *Origin of the Space Gods* [*La Origini di la spaco-dei*] (2011) ke Lovecraft esis la prima forco qua ligis la ideo di Teozofio pri planeti habitata da maestri acendita ed anmi homala qui vartas naskar (to derivata de nocioni mezepokala pri planeti kom la hemi di diversa rangi de anjeli) a la exterterani ne-spiritala di cienco-fiktivaji por krear la moderna mito pri anciena astronauti. En ta

senco limitizita, on darfas konsiderar tala plu tarda verki quala OT-III di Scientology (itere, konsiderata kom texto literaturala) kom influata da la mito pri anciena astronauti developata da Lovecraft dum la yari 1920 e la yari 1930. Tamen, on plu akurate dicas ke e Lovecraft e Hubbard uzis la heredajo di romanci ciencala e spekulado okulta di la XIXma yarcento e kreis simila produkturi de la sama fonti. (Li amba, exemple, influesis da okultismo—Lovecraft per la verki da Arthur Machen e tale la “Hermetic Order of the Golden Dawn”, ed Hubbard partoprenis la Rosicruciani e la Ordo Templi Orientis di Aleister Crowley, o por infiltrar ta ordeni, quale Scientology asertas, o por praktikar magio, quale Russell Miller asertas [112-130].) La fakto ke Lovecraft kreis sua dei exterterana yardeki ante Hubbard donas a lu la prioreso imaginala.

Esus interesanta pensar ke, en ula paralela mondo, min skrupuloza Lovecraft, se lu vivabus pos 1937, facabus religio profitoza ek sua mitologio artificala, ed abandonabus la Xenu di Hubbard ed amiki por obtenar nur magra vivo-moyeni en la

pagini di chipa jurnali. Komprenende, en ta mondo ni havus reveli dramatatra pri la reala origini di Cthulhu, e to efacus omna amuzo ek la Cthulhu-mitologio.

Verki Citata

Bromley, David G. e Mitchell L. Bracey, Jr. "The Church of Scientology: A Quasi-Religion". *Sects, Cults, and Spiritual Communities: A Sociological Analysis.* Redakteri William W. Zellner e Marc Petrowsky. Westport, CT: Praeger, 1998. 141-157. Imprimita.

Gardner, Martin. *Facts and Fallacies in the Name of Science.* Mineola, NY: Dover, 1957. Imprimita.

"Golden Age, The". *The L. Ron Hubbard Site.* Church of Scientology, 2004. Interreto.

Hubbard, L. Ron. "Class VIII Course, Lecture #10, Assists." 3 oktobro 1967. Son-registro.

"L. Ron Hubbard." *Secret Lives.* Channel 4. 19 novembro 1997. Televiziono.

Lovecraft, H. P. Letter to William Frederick Anger. 14 agosto 1934. "Quotes about

the *Necronomicon* from Lovecraft's Letters" *HPLovecraft.com.* 13 aprilo 2004. Interreto.

—. *The Fiction.* Redaktero S. T. Joshi. New York: Barnes & Noble, 2008.

Malko, George. *Scientology: The Now Religion.* New York: Delacorte Press, 1970.

Miller, Russell. *Bare-Faced Messiah: The True Story of L. Ron Hubbard.* Michael Joseph, 1987. Imprimita.

"OT-III Scholarship Page." *Operation Clambake.* Interreto.

Religious Technology Center v. F.A.C.T.Net, Inc., et al. 95-B-2143. US District Court. 1995.

Rothstein, Mikael. "'His Name Was Xenu…He Used Renegades': Aspects of Scientology's Founding Myth". *Scientology.* Redaktero James R.

Lewis. New York: Oxford, 2009. 365-388. Imprimita.

Wright, Lawrence. "The Apostate: Paul Haggis vs. the Church of Scientology". *The New Yorker.* 14 februaro 2011. Interreto.

Pri la Autoro

Jason Colavito esas autoro e redaktero en Albany, NY, Usa. Lua libri inkluzas *The Cult of Alien Gods: H. P. Lovecraft and Extraterrestrial Pop Culture* (Prometheus Books, 2005); *Knowing Fear: Science, Knowledge, and the Development of the Horror Genre* (McFarland, 2008); ed altri. Lua exploro pri exterterani dum anciena historio esis montrata da la History Channel. Colavito esas internacione rikonocata da eruditi, teoriisti literala, e ciencisti pro lua pionira laboro explorar la konekti inter cienco, pseudo-cienco, e fiktivaji spekuliva. Lua inquesti exploras la maniero per qua homi kreas ed uzas lo supernatura por chanjar e komprenar nia realeso e nia mondo.

Vizitez lua retsituo http://www.JasonColavito.com e sequez lu ye Twitter @JasonColavito.